

† NESTOR VORNICESCU SEVERINEANUL

DE LA «CRAIOVA» LA «ȚARA CRAIOVEI».
ARHIEPISCOPIA CRAIOVEI

D.82.379/977

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXĂ
BUCUREȘTI — 1975

DE LA «CRAIOVA» LA «ȚARA CRAIOVEI». ARHIEPISCOPIA CRAIOVEI

Manifestările aniversare desfășurate la Craiova în septembrie 1975 ne-au oferit prilejul de a ne îndrepta atenția spre studierea unor mărturii istorice semnificative referitoare la importanța milenară a Municipiului nostru în mijlocul acestor plăiuri românești.

În paginile ce urmează se va putea vedea oglindită însemnatatea capitală a Craiovei și în una dintre denumirile pe care a avut-o secole de-a rîndul pămîntul străbun dintre Carpați, Dunăre și Olt — denumire aproape total necunoscută astăzi —, precum și din denumirea actuală a Arhiepiscopiei noastre.

*

Vicisitudinile istorice au făcut ca în secolul al XV-lea părți din vechea Bănie a Severinului și îndeosebi capitala să să cadă în mîini străine; această situație a determinat apariția unor Bănii mai mici, care au lăstărit din Bănia anteroară: la Strehaia, la Tismana, la Tg. Jiu, mai tîrziu și la Caracal.

Spre sfîrșitul secolului al XV-lea, Craioveștii, fiind Bani la Strehaia — poate și la Tg. Jiu —, dispunînd de putere economică și avînd autoritate politică, au reușit să facă din reședința lor particulară și proprietatea strămoșească, Craiova, și Capitală de Bănie.

Craiova cu împrejurimile ei era moșia străveche principală a Craioveștilor; la acea dată ei posedau, de fapt, cele mai multe moșii — în comparație cu alți mari boieri din Țara Românească. Zidită pe vechile temelii ale Pelendavei daco-getice, așezarea Craiovei începuse deja să-și afirme un rol însemnat în aceste părți ale Valahiei.

Geografic, Țara Craiovei fiind o depresiune la marginea Carpaților, beneficia de un cadru natural¹ care demarca exact teritoriul dintre Carpați, Dunăre și Olt. Acest aspect geografic unitar², armonios delimitat, explică în bună parte condițiile avantajoase de organizare administrativă și social-politică a Țării.

Înainte de epoca constituirii lor în unități administrative distințe ale statului românesc medieval, aceste meleaguri își cristalizaseră or-

1. Ion Donat, *Hoturile Olteniei*, în «Arhivele Olteniei», Craiova, an. XVI. (1927), nr. 82—94, p. 225—229. 2. Idem, *op. cit.*, p. 226.

ganizatoric fizionomia de ținuturi prin însăși condiția hotarelor lor fiște care răspundeau nevoilor locale ale vremii — de judecată, de ordine și apărare. Este vorba de o structură organizatorică străromânească, paralelă și relativ echivalentă cu județul, acesta având origine direct romană. Această structură organizatorică a continuat în chip dual sub forme de Banie și de Județ. «Terenul de plecare și aplicare a fost obștea sătească, care a crescut la obștea de plai, de plasă, de județ, pînă a ajuns să constituie țara»³. Ulterior, aceste țări s-au grupat într-o țară mai mare⁴, cînd s-au întemeiat primele organizațiuni statale românești.

În a doua jumătate a secolului al II-lea, orașul Malva din aceste locuri — numit mai ales de străini și Romula — avea o situație deosebită pentru acest teritoriu dintre Dunăre, Olt și Carpați, fiind ridicat și la rangul de Municipiu. Malva, ca centru administrativ, comercial și politic, se bucura de inițietate, fiind capitala provinciei. De la această aşezare cu atribuții de capitală, provincia s-a numit, pentru o perioadă de vreme, Dacia Malvensis. Organizarea ei s-a făcut atunci ca o expresie geografică-administrativă și politică. Dacia Malvensis avea conducător propriu în persoana procuratorului⁵.

Peste un mileniu și mai bine apare în aceste părți — cu hotarele întinse și mai spre vest — Țara Severinului, care și avea denumirea tot de la capitală. Această nouă formație politico-administrativă se constituia dintr-o străveche uniune de obști conduse de cnezi, de voievoci, de crai români. Noua țară se sprijinea pe autonomia străveche a acestor uniuni de obști. Țara Severinului trecea drept o individualitate cu caracter deosebit și în secolul al XIV-lea, având și o relativă independență față de marea Valahie⁶.

Țara Severinului avea și organizație bisericească proprie, cunoscută sub numele de *Mitropolia Severinului*. și denumirea acestei Mitropolii a fost strîns legată de capitala Țării, cum se va întimpla mai

3. Aurel Sacerdoțeanu, *Bânia Craiovei*, în «Rămăși», Craiova, anul XII, nr. 9, din 15 septembrie 1975, p. 7.

4. Ion Donat, *Datele principale din istoria Olteniei*, în culegerea de studii «Oltenia», ed. Rîmuri, Craiova, 1943, p. 322–323.

5. D. Tudor, *Oltenia română*, în «Oltenia», Craiova, 1943, p. 270; Aurelian Sacerdoțeanu, *Oltenia medievală*, în «Oltenia», p. 235; D. Tudor, *Oltenia română*, București 1968, p. 167–169 și 195–198. Malva era o denumire locală getă. Însemnă că localitatea era aşezată pe mal de rîu și era întărâtă. De aici avem cuvintul «mal». *Mela* însemnă și deal, munte (Idem, op. cit., p. 21).

6. Episcopul Atanasie Mironescu, *Istoricul Eparhiei Rimnicului Noul Severin*, București, 1906, p. XXXVI; Al. Bărcăcilă, op. cit., p. 7, vezi nota 14; D. Tudor, op. cit., p. 11; Stefan Pascu, *Vovodatul Transilvaniei*, vol. I, ed. II, Cluj, 1972, p. 146. Țara Severinului (Terra de Seurino) este amintită încă din anul 1247 (Vezi *Documenta Romaniae Historica*, Țara Românească, vol. I, București, 1965, p. 3–11). Vladislav Vlaicu Vodă la 1370 înființează pentru Țara Severinului și Mitropolie. Mitropolitii Severinului sunt numiți în actele de la Constantinopol, ai «părții Ungrovlahiei cea dinspre Severin» (Pr. Niculie Șerbănescu, *Mitropolia Severinului*, în «Biserica Ortodoxă Română», an. LXXXVIII, nr. 11–12, București, 1970, p. 1200).

tîrziu și cu denumirea organizației bisericesti superioare din aceste părți cînd apare denumirea de *Episcopia Craiovei*, iar astăzi *Arhiepiscopia Craiovei*⁷. Între timp, reședința acestei eparhii s-a instalat uneori la Strehia, mai pe urmă la Rîmnicu Vilcea, unde se află și astăzi — pe atunci sub denumirea de *Noul Severin*, iar astăzi, Centrul eparhial al Episcopiei Rimnicului și Argeșului.

Vechea viață daco-romană care a rodit pe aceste meleaguri în forme de înaltă cultură și civilizație a reinviat aşadar, mai întîi prin ceea ce s-a numit Tara Severinului, și pe urmă prin Tara Craiovei. Această rodire de veacuri se înfățișează astăzi într-o complexitate de aspecte, evoluată și îmbogățită în condiții superioare de viață și organizare socialistă.

*

Străvechea așezare românească a Craiovei a cunoscut deci, în devinerea sa istorică, mai întîi situația de capitală a unei băni obișnuite — la sfîrșitul secolului al XV-lea, apoi capitală a marii Bănilor din Valahia, impunîndu-se totodată ca un puternic centru comercial, social și politic, un centru de gravitație al unei întinse provincii, — astăzi un centru polarizator al industriei contemporane românești, centru universitar⁸, centrul Arhiepiscopal și Mitropolitan.

Încă din acele timpuri îndepărtate, care sunt cu necesitate invocate ca punct inițial în incursiunea pe care o propunem aici asupra destinului Craiovei, ea reprezenta și un însemnat centru de comunicații, fapt ce explică și marea sa pondere comercială; era, în același timp, un puternic centru civic și militar față de toate celelalte districte limitrofe⁹.

Sub domnia lui Basarab Vodă Tepeluș era Ban la Strehia Neagoe «de la Craiova», avînd drept proprietate personală ambele moșii; el reușește să strămute reședința de la Strehia la Craiova, realizând în același timp să transmită fiului său Barbu demnitatea de Ban; acesta ajunge în scurt timp Mare Ban al Craiovei (1495—1520), fiind cunoscut în istorie sub numele de Barbu I. Craiovescu (vezi fig. 1); în ultimii ani de viață devine monah la ctitoria craiovească de la Bistrița, cu numele de Pahomie.

După 1492, Marele Ban Barbu I Craiovescu este menționat și în sfatul domnesc din capitala Țării Românești cu titlul de Ban. Voievodul Radu cel Mare, ținînd seama de considerabilă putere economică și politică a Craioveștilor (vezi fig. 2), transformă această Bănie obișnuită în Mare Bănie și-i subordonează în același timp Bănilile existente în jur.

7. Prof. T. G. Buiat, *Mărturii documentare cu privire la episcopul Sf. Catinic al Rimnicului*, în «Mitropolia Olteniei», an. XX, nr. 3—4, Craiova, 1969, p. 264 și 263.

8. Dr. Titu Georgescu, *Craiova—1750*, în «Magazin Istoric», an. IX, nr. 9, București, 1975, p. 13—14; Prof. Dumitru Tudor, *Pelendava 1750 ani — Craiova 500 ani*, în «Tribuna României», anul IV, nr. 70, București, 1975, p. 5.

9. «Ortodoxul», an. IV, București, 1883, p. 20; N. G. Dinculescu, «Craioveștii» de I. C. Filitti, în «Arhivele Olteniei», an. III, nr. 11, Craiova, 1924, p. 64; Stefan Ștefănescu, *Bănia în Tara Românească*, București, 1965, p. 73. La una dintre Bănilile obișnuite, la ea de Strehia, reinființată, a fost și Mihai Viteazul ban, înainte de a ajunge mare ban la Craiova (Vezi: Ioan C. Filitti, *Mihai Viteazul, mare Ban de Craiova*, în «Arhivele Olteniei», an. X, (1931), nr. 56—58, p. 303—304).

Astfel, la sfîrșitul secolului al XV-lea, Marea Bănie proaspăt creată va corespunde prin atribuțiile sale marii vornicii, aşa cum se va întimpla la sfîrșitul secolului al XVI-lea și cu marea vornicie din Moldova. Marele Ban, cu timpul, va apărea permanent în Sfatul Tării înaintea marului vornic. Din acest moment, Craiova este și capitală a Marii Bănii dintre Carpați, Dunăre și Olt (vezi fig. 3), devenind astfel capitala întregului teritoriu închis din toate părțile de granițe naturale; nu aparțineau de Craiova părțile Loviștei, care aveau pe atunci strînse legături cu Argeșul.

Inființarea Marii Bănii cu capitala la Craiova a dus la centralizarea administrației din această provincie (vezi fig. 4), fiind astfel îndeplinite pe plan local atribuțiile domniei din restul Tării¹⁰. Ulterior, datorită conjuncturilor istorice, importanța Craiovei, importanța Marei Ban crește adesea, alteori scade, încât Marele Ban era cînd un adevărat senior feudal, cînd un simplu reprezentant administrativ al domniei de la Argeș, de la Tîrgoviște sau de la București.

Devenind Mari Bani, boierii Craiovești sunt implicit exponenți ai centralizării locale, devin asociați ai domniei la opera de centralizare a întregului stat românesc de la sud de Carpați. În același timp, Marii Bani au reușit să transforme împăternicirea domnească într-o stăpînire efectivă a acestei Tări din dreapta Oltului, să devină din delegați ai puterii centrale domnești stăpînitori de fapt ai acestui pămînt. Ajungind

10. N. Gh. Dinculescu, *Vechi împărări administrative*, în «Arhivele Olteniei», an. II (1923), nr. 7, p. 179; Ioan C. Filitti, *Olténia și cîrmutorii ei, 1391–1831*, în «Arhivele Olteniei», an. IX (1930), nr. 49–50, p. 140; I-iem. *Danatul Olteniei și Craioveștili*, în «Arhivele Olteniei», an. XI (1932), nr. 59–60, p. 19; Dimitru Tudor, *Olténia română*, p. 11; Nicolae Stoicescu, *Sfatul domnesc și marii dregători din Tara Românească și Moldova*, București, 1963, p. 158–159. Craioveștil ajungind mari bani devin exponenți centralizației între Carpați, Dunăre și Olt, fiindu-le subordonati banii micilor unități teritoriale de aici (cf. *Istoria României*, vol. II, București, 1962, p. 617). Marea bănie trebuia să asigure centralizarea în cadrul acestui teritoriu românesc, în scopul întăririi statului feudal. În același timp craioveștii manifestau și deosebite tendințe de autonomie, de dinastie. Barbu II Craiovescu, marele ban, într-un document folosindu-se la sfîrșit formula: «Pe care-l va alege Dumnezeu a fi obîlduitor acestui loc» (cf. Ion Donat, *Datele principale din istoria Olteniei pînă la anul 1600*, p. 331). Legăturile craioveștilor cu voievozii de la Argeș au dus la această situație (cf. I. Minea, *Inceputurile Marii Bănii la Craiova*, în «Arhivele Olteniei», an. XIII (1934), nr. 71–73, p. 6). Tara aceasta era condusă de o familie de boieri, asociată intocmai cum odinioară erau unii membri ai familiei domnitoare la conducerea întregii țări (St. Ștefănescu, *Bănia în Tara Românească*, București, 1965, p. 99). S-a spus că fraților craiovesti, voievodul țării le dădea mai mult sfaturi decât poruncă (vezi Episcopul Atanasie Mironeșeu, *op. cit.*, p. XXXVIII). Dar tot acești boieri, prin strămoșii lor, în epoca de alcătuire a statului românesc la sud de Carpați cu capitală la Cimpulung, la Argeș, au recunoscut ca sefi ai lor pe voievozii Țării Românești (Ioan C. Filitti, *Banii și caimacamii Craiovei*, p. 200). În cronică se arată că în vremea lui Basarab – Radu Negru, întemeietor de «țară», boierii din dreapta Oltului, străbunii craioveștilor, «s-au scutat cu toții de au venit la Radu Vodă, închinându-se să fie sub porunca lui și numai el să fie peste toți» (după Manole Neagoe, *Neagoe Basarab*, București, 1971, p. 22). Voievozii a toată Țara Românească aveau, cu intreruperile survenite, stăpînire de fapt și peste țara din dreapta Oltului, și peste Țara lui Dobrotici din dreapta Dunăril și Marea Neagră (Despre «terrarum Dobrotici», vezi Ioan Barnea și Stefan Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*, vol. III. *Bizantini, români și bulgari la Dunărea de Jos*, București, 1971, p. 348–355).

Si bisericoste, arhipăstorul din dreapta Oltului a aparținut totdeauna, cu excepția ocupației austriece, de mitropolitul Țării Românești.

să moștenească și demnitatea de Mare Ban, Craiovești se asemănau, ca rol politic, principilor germani din acea vreme; prin bogăția lor, prin luxul, prin gustul lor artistic, prin importantul lor rol politic și prin protecția acordată culturii se pot compara, păstrând proporțiile, cu celebrele familii ale Europei de atunci.

Din vremea Marilor Bani Craiovești s-a păstrat aici acea notă de particularism în dezvoltarea istorică a provinciei care — întocmai ca și marile ducate din Franța — a păstrat vreme îndelungată, în raport cu puterea centrală, infățișarea «unui principat deosebit». Local, Marii Bani ai Craiovei, în calitate de conducători ai acestei Țări, aveau un rol de centralizare, în timp ce față de autoritatea principală a Valahiei aveau de multe ori un rol invers¹¹. Tedința de autonomie a Țării din dreapta Oltului, manifestată în vremea Craioveștilor și după aceea, era un ecou al unor realități străvechi¹². Se încerca în vremea Marii Bănii să se reînvia independența, atât de pronunțată, a Daciei Malvensis de odinioară, continuată prin cnezatele valahe atestate documentar în secolul al XIII-lea. În vremea lui Nagoe Vodă Basarab, vrednic văstar craiovesc, a crescut foarte mult importanța Craiovei și în general prestigiul Marii Bănii¹³. Vechea capitală a Băniei anterioare de pe malul stâng al Dunării, cetatea Severinului, era ocupată acum de turci și peste un veac va deveni o tristă ruină¹⁴.

Și înalta conducere bisericăescă a acestor meleaguri — instalată pentru un timp la Strelaia — la începutul secolului al XVI-lea apare într-un loc mai adăpostit de invazii și care nu era moșie craiovească, la Rîmnic, cu numele de «Noul Severin». Părțile apusene ale Banatului de Severin de altădată vor deveni Banat aparte, numit al «Timișoarei», care în secolul al XVI-lea purta denumirea: «Banat de Lugoj și de Caransebeș»¹⁵. După 1492, Craiova este capitala Marii Bănii pe timp de aproape trei veacuri și jumătate, până la Regulamentul Organic (vezi fig. 6).

După ce s-a stins din viață, pe linie bărbătească, neamul craioveștilor, Mircea Vodă Ciobanul și pe urmă fiul său, Petru Voievod, au «răscumpărat», mai bine-zis, au confiscat Craiova, făcind-o moșie domnească, întrucât considerau că nu este lucru «cuviincios» ca reședința celui mai important dregător al Țării Românești să fie pe o moșie particulară¹⁶. După această dată, Craiova va fi considerată reședință oficială a Marii Bănii și fiecare Ban se va numi de acum înainte *Banul*

11. St. Ștefănescu, *op. cit.*, p. 9, 88 și 133—139.

12. Ion Donat, *op. cit.*, p. 325. Bogdan P. Hașdeu spunea că între Carpați, Dunăre și Olt a fost totdeauna «măduva romanității noastre» (*Istoria critică a românilor*, vol. I, ed. II, București, 1871, p. 37). Și Nicolae Iorga observa că acesta este unul din ținuturile cele mai vechi în civilizație ale românilor (*Rostul Olteniei în mișcarea pentru neam*, Craiova, 1906, p. 4).

13. Ștefan Ștefănescu, *op. cit.*, p. 119.

14. Al. Bârcăcilă, *Turnu Severin. Trei veacuri de viață medievală*, Extras din «Arhivele Olteniei», an. XII (1933), nr. 65—66, p. 20.

15. B. P. Hașdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*, București, 1894, p. 230; Al. Bârcăcilă, *op. cit.*, p. 23.

16. Ioan C. Filitti, *Oltenia și cîrmitorii ei*, p. 141; Prof. Tudorița Diaconu, *Bânia și Craiova*, în ziarul «Înainte», an. XXI, nr. 9449, din 1 august 1975, Craiova, p. 2.

Craiovei, înțelegind prin aceasta atât orașul reședință, cît și teritoriul care formează Marea Bănie românească. Craiova a sporit mult în importanță și strălucire în vremea Băniei marelui Mihai Viteazul (vezi fig. 14).

Marele Ban îndeplinea în această Țară însemnate atribuții administrative, judecătorești și militare. El răspundea în fața Voievodului din Muntenia de păstrarea bunei orînduieri în această provincie¹⁷. Paul de Alep știa la mijlocul secolului al XVII-lea că Marele Ban de la noi este «un fel de al doilea domn» în Tara Românească, iar Del Monte prezenta pe Marele Ban drept principale al teritoriului dintre Porțile de Fier și rîul Olt. Miron Costin vorbea despre pămîntul din dreapta Oltului ca despre o provincie deosebită care atîrnă în realitate de domnul Țării Românești. Învățatul cronicar ne relatează că Marele Ban avea steag, muzică militară, curte și pecete aparte. Dimitrie Cantemir știa că Marii Bani de peste Olt, deși sunt sub stăpînirea domnului de la Tîrgoviște sau de la București, ei dintr-o început au avut mari privilegii¹⁸, puteri quasi-suverane în Bănia Craiovei¹⁹.

Marele Ban al Craiovei avea insigne domnești și steag propriu cu chipul Sfîntului Dimitrie, (vezi fig. 8 și 9), patronul Craiovei medievale²⁰, după cum avea și Moldova apărător pe Sfîntul și purtătorul de biruință Mare Mucenic Gheorghe (vezi fig. 10).

Această Bănie a depășit în importanță vechea Bănie de la Severin. Din cancelaria Marilor Bani craioveni se emiteau și documente, precum se făcea mai întîi în cancelaria domniei din Muntenia. La Craiova, Marele Ban avea majoritatea prerogativelor rezervate domnului. Aici avea o curte care imita pe cît era posibil curtea domnească din stînga Oltului și un aparat administrativ bine organizat în toată Țara Craiovei²¹.

În vremea ocupației austriece din 1718—1738 tot la Craiova s-a păstrat și s-a reorganizat administrația superioară locală pentru problemele civile și militare, deși generalul austriac Ștefan Steinville ar fi vrut neapărat să strămute capitala acestei provincii de la Craiova la Polovragi²², din considerente tactice ale imperiului habsburgic, lucru care nu s-a întîmplat. În această vreme Marele Ban (numit acum Președinte) era ajutat în problemele de conducere de un consiliu local alcătuit din patru mari boieri²³.

Incepînd cu această epocă, Craiova are, și va avea în continuare, o importanță bisericăescă deosebită în această Țară. Aici aveau loc acum ședințele Soborului local, ale Adunării naționale care avea menirea să aleagă și pe ierarhul locului în caz de vacanță. În timpul ocupației austriece au avut loc la Craiova de trei ori asemenea adunări.

17. N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 161—167.

18. Șt. Ștefănescu, *op. cit.*, p. 141 ; B. P. Hașdeu, *op. cit.*, p. 272.

19. O. G. Lecca, *Banatul de Severin și Oltenia*, în «Arhivele Olteniei», an. XVI (1937), nr. 89—91, p. 4. 20. Episcopul Atanasie Mironescu, *op. cit.*, p. XXXVII.

21. *Istoria României*, vol. II, București, 1962, p. 625.

22. Alexandru A. Vasilescu, *Descrierea și proiectele de fortificație a mănăstirilor din Oltenia, întocmite în 1731 de ing. Weiss*, în «Arhivele Olteniei», an. VII (1928), nr. 37—38, p. 261.

23. Mihail Popescu, *Spiculuri noi privitoare la stăpînirea austriacă în Oltenia*, în «Arhivele Olteniei», an. VIII (1929), nr. 41—42, p. 44,

Fig. 1. — *Primul mare ban al Craiovei, Barbu I Craiovescu.* (Detaliu din tabloul votiv de la biserică bolniței mănăstirii Bistrița-Vilcea, ctitorie a Craioveștilor. Frescă din secolul al XVI-lea).

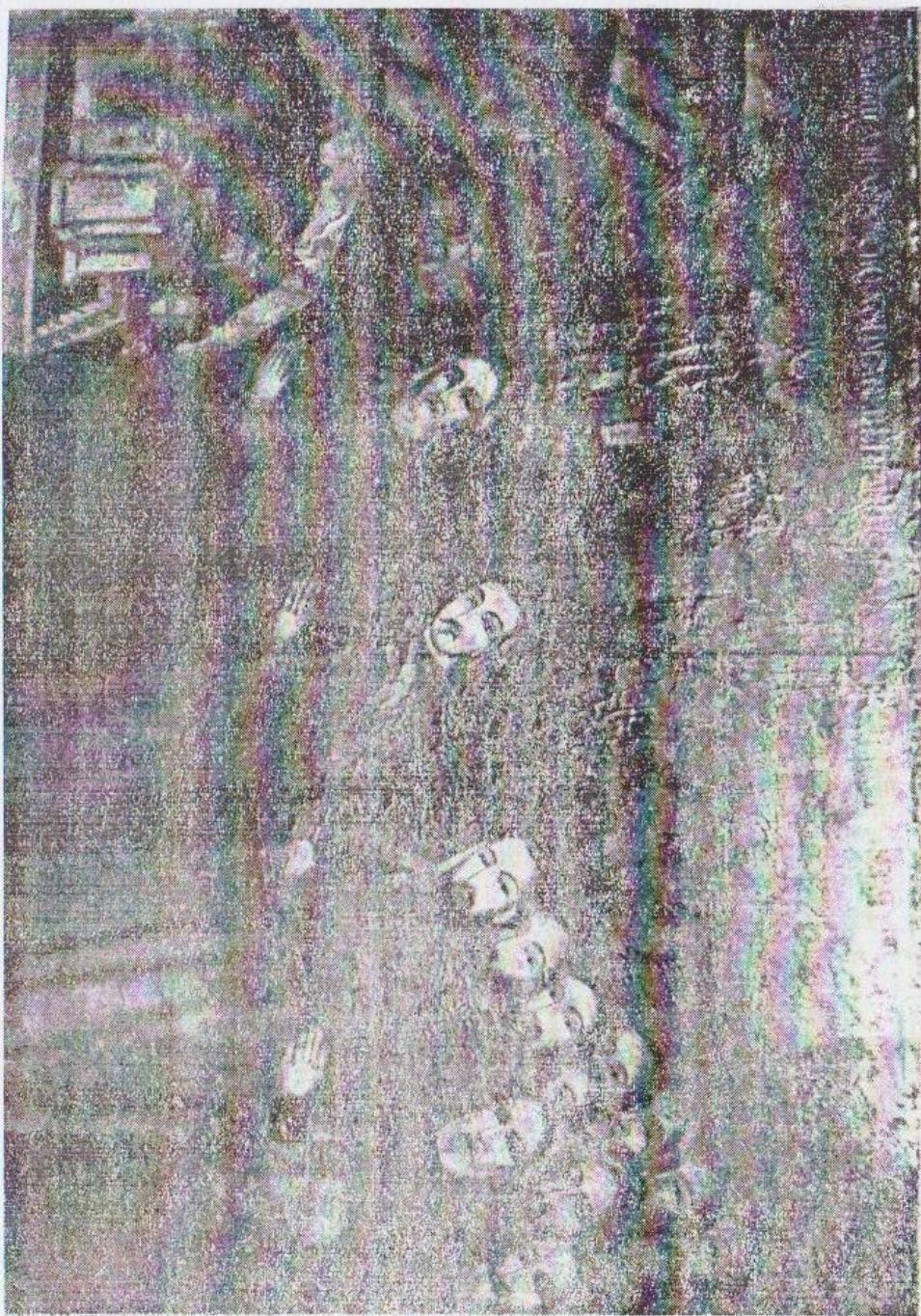

Fig. 2.— Neamul Craiovestilor petrecind pe Barbu I la Bistrița, unde la bătrînete a devenit « Pahomie Monahul ». (Tablou existent și astăzi la Bistrița, pictat după altul mai vechi de zugravul Gheorghe-Gherontie de la Hurezi).

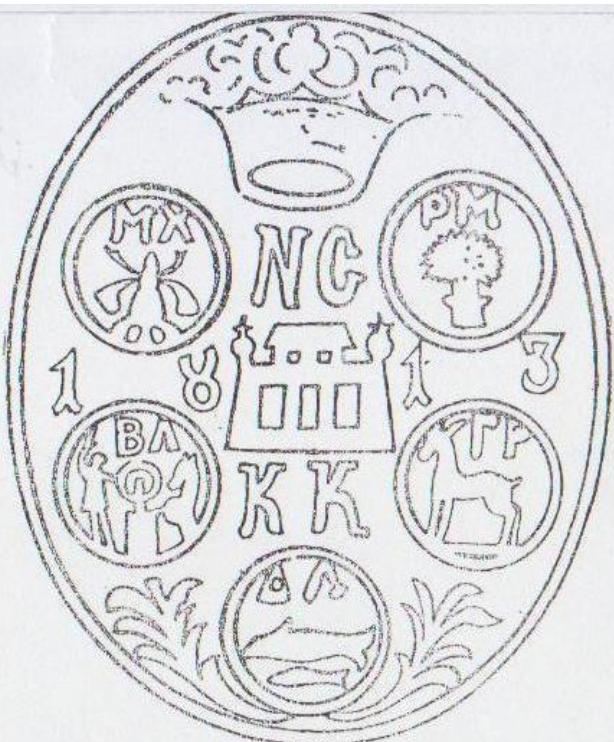

Fig. 3. — Una din pecilele cîrmuitarilor Craiovei. (După «Arhivele Olteniei», an. VII (1928), nr. 35, p. 46).

Fig. 4. — Pecetea «Arhiepiscopiei Craiovei» de la 1359.

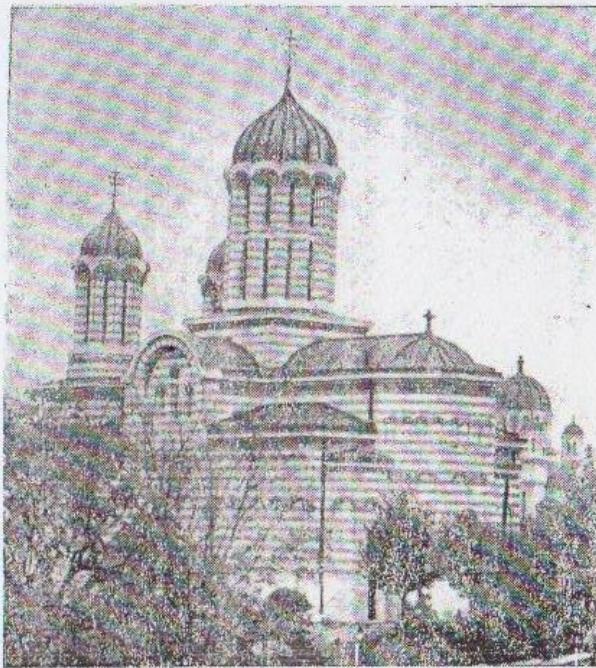

Fig. 5. — Biserica Bănici, «Slintul și Marelle Mu-

cenic Dimitrie», din Craiova. (Astăzi este Cate-

drală Arhiepiscopală și Mitropolitană).

Fig. 6. — Casa Bănici din Craiova.

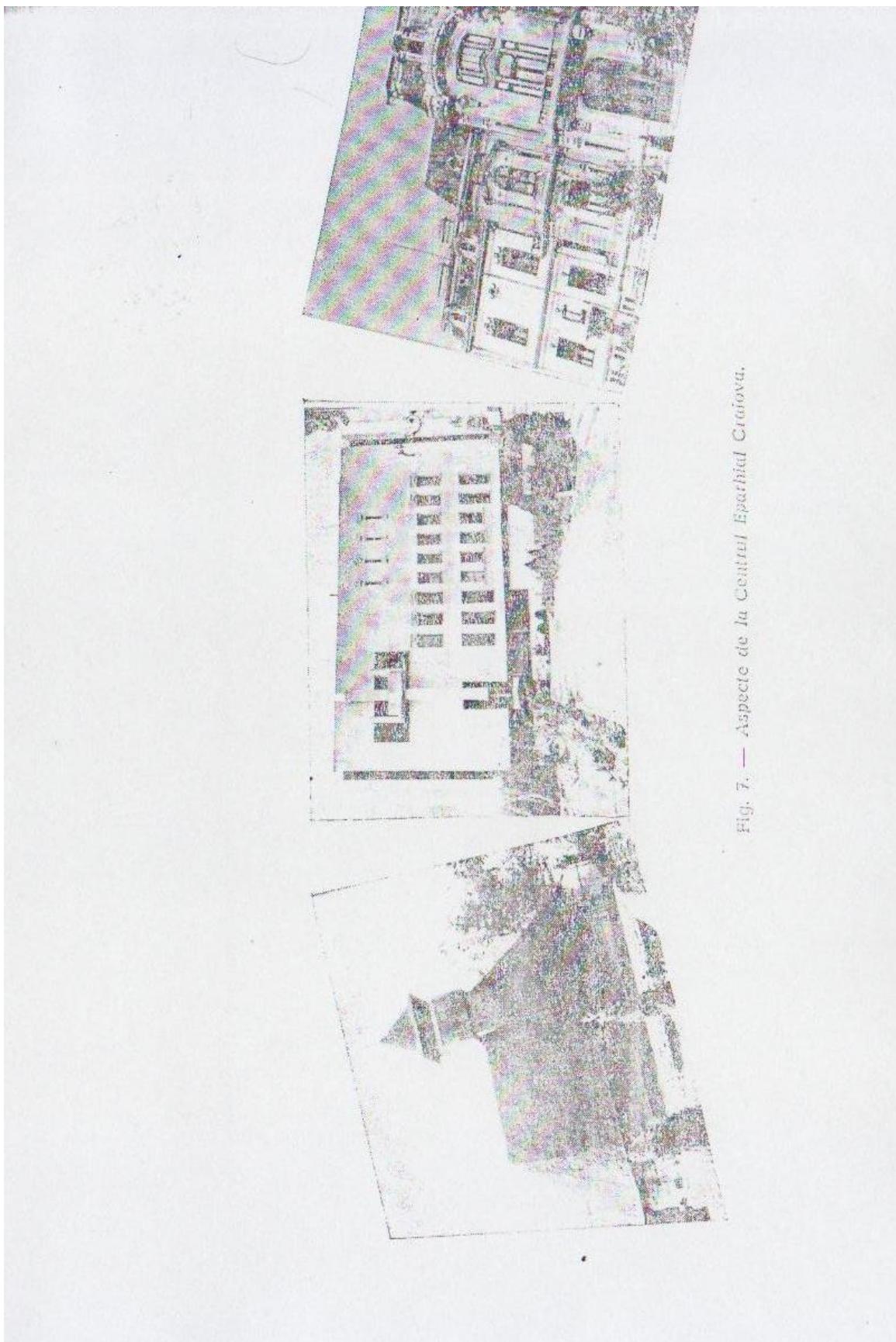

FIG. 7. — Aspecte de la Centru Epatial Craiova.

Fig. 8. — Sfântul și Marele Mucenic Arhistrateg, Dimitrie Tesaloniceanul. Icoana hramului Catedralei Arhiepiscopiei Craiovei, din Craiova. (Mozaic deasupra intrării principale).

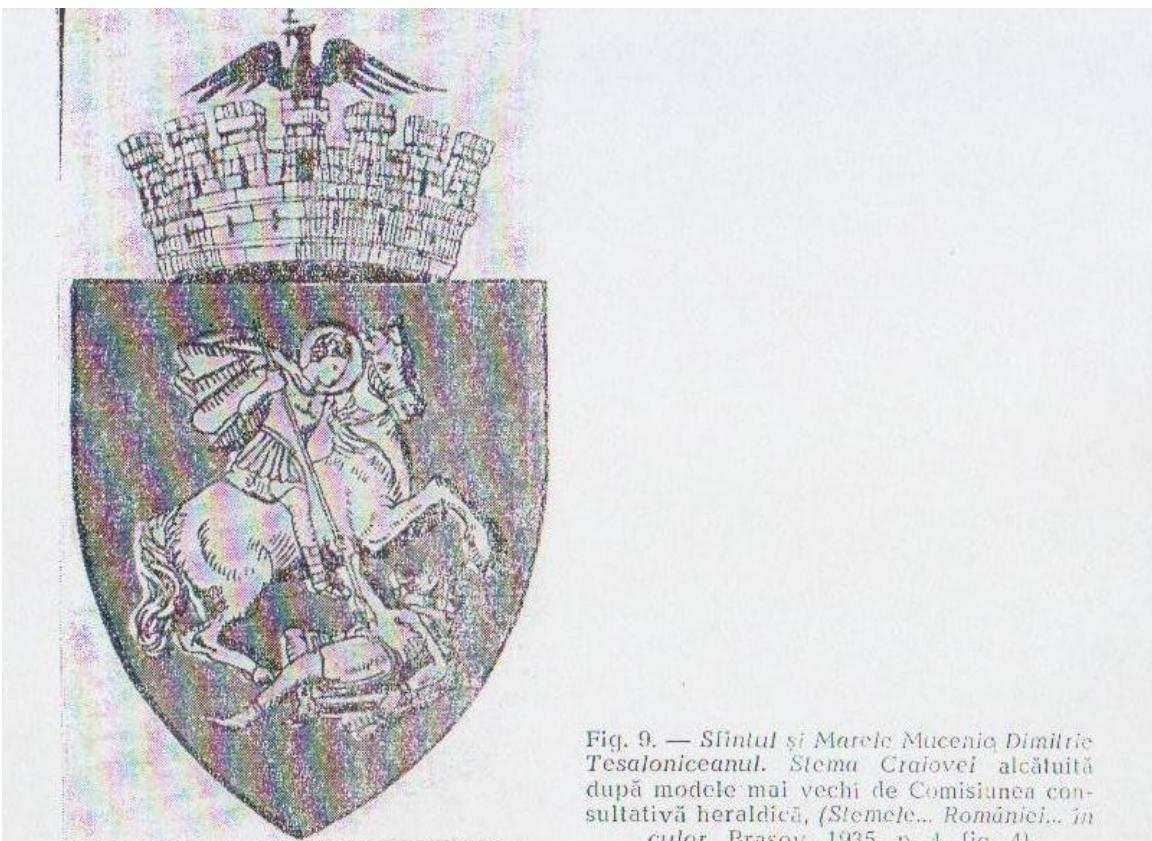

Fig. 9. — Sfântul și Marele Muceniu Dimitrie Tesaloniceanul. Stema Craiovei alcătuită după modele mai vechi de Comisia consultativă heraldică, (Stemele... României... în culor, Brașov, 1935, p. 4, fig. 4).

Fig. 10. — Sfântul și purtătorul de biruință Marele Mucenic Gheorghie. Hramul Mitropoliei Moldovei din cele mai vechi timpuri și steagul oastei Moldovei, (După Encyclopedie română, vol. I, București, 1936, p. 78).

Fig. 11. — «Smeritul Grigorie Rimniceanul». (Desen de Gh. Stoica-Craiova).

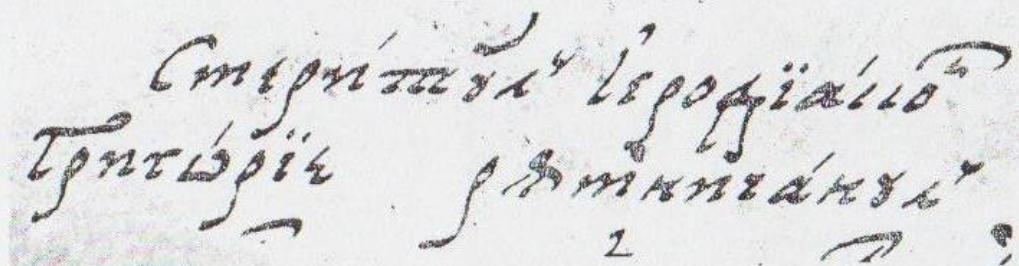

Fig. 12. — Semnătura autografă a «Smeritului Ierodiacon Grigorie Rimniceanul». (După ms. românesc nr. 2570, f. 92 v., de la Biblioteca Academiei R.S.R.).

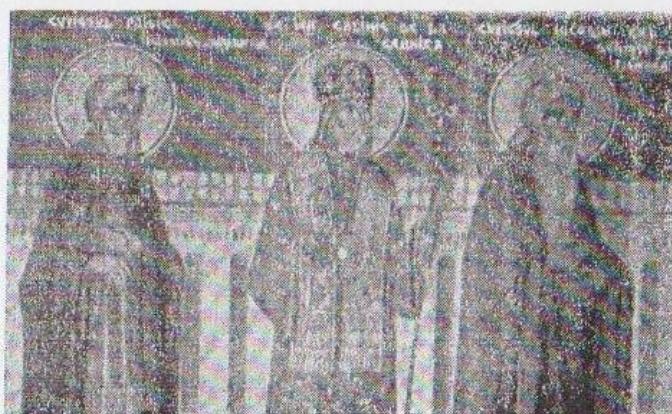

Fig. 13. — Sf. Calinic Arhipastorul Craiovei, împreună cu Sf. Nicodim de la Tismana și Cuv. Paisie de la Neamț. (Detaliu din Registrul slinșilor români — biserică Schitului Vovidenia —, pictură din 1968—1969 de Constantin Călinescu).

Fig. 14. — Strălucitul voievod *Mihai Viteazul*, Iosil Mare Ban al Craiovei (1592–1593) și soția sa doamna *Stancu*, fiica logofătului *Gheorghe*, nepoata lui Dobromir, fost și el Mare Ban al Craiovei (Tablou votiv în biserică Mănăstirii *Mihai Vodă* din București, — pictat de Costin Petrescu).

Fig. 15. — Biserica «Tuturor Sfinților» de la Centrul Eparhial al Arhiepiscopiei Craiovei și Mitropoliei Olteniei, din Craiova.

Locaș străbun din părțile Gorjului rectorit la Craiova prin inițiativa și portarea de grijă a Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop și Mitropolit Teocțist, în anul 1975.

De reținut este faptul că vrednicii ierarhi din părțile noastre, paral cu efortul depus pentru a dobîndi autonomia politică a provinciei s-au străduit din toate puterile spre a izbuti să obțină și autonomia în sericească față de alte scaune chiriarhale din cadrul imperiului dă care făceau parte acum, au vrut să transforme scaunul episcopal din Tara Craiovei în scaun mitropolitan independent²⁴. Deziderat care va împlini de fapt mult mai tîrziu, în condiții noi și fericite din Patru noastră, în 1947—1949 (vezi fig. 7).

După ce Banatul Craiovei a ajuns din nou sub stăpînirea condiciei Tării Românești, în anul 1761, Craiova devine reședința caiacilor, care conduc provincia în locul Marilor Bani chemați de acu înainte să fie cu reședința la București, în apropierea voievodului Tânără Românești.

Ocupația și administrația oștirilor țărănești a început la sud de Căpăti, exceptând Tara Craiovei, la 5 noiembrie 1769. După această dată la Craiova se instalează drept domnitor caiacamul acestei Țări pînă atunci, Manole Ruset, care a fost considerat aici voievod din luna mai 1770 pînă în octombrie 1771. De acum înainte se extinde și dreapta Oltului administrația militară rusă, fiind în cele din urmă alungat Manole Ruset de la Craiova, și înființându-se în capitala acestor Țări un Divan aparte de cel de la București. În vremea acestei ocupări boierii craioveni spuneau într-un memoriu că ei nici în vremea turcilor nu au fost subordonați Divanului din București, ci au avut propriul guvernare la Craiova.

În vremea ocupației austriece din 1789 conducerea acestei provincii a fost iărăși încredințată unui Divan cu reședință la Craiova.

Importanța Craiovei, reședință pentru toată provincia din dreapta Oltului, a făcut ca, începînd cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și arhipăstorii locali să-și aibă de multe ori sediul tot la Craiova, avînd deja aici biserică «episcopală»²⁵, mai întîi lîngă Bănie; este vorba de actuala Catedrală Arhiepiscopală și Mitropolitană «Sfintul Dumitru» din Craiova (vezi fig. 5).

Odată cu Regulamentul Organic, nu se mai prevede nici o autoritate administrativă superioară cu reședință la Craiova pentru cîrmuirea acestui Municipiu și a celor cinci județe din jur²⁶. Dar cu această însemnatatea Craiovei, rosturile și rolul ei central comercial, economic, cultural, artistic și ceva mai tîrziu, pilduitor, în mișcarea revoluționară de la 1848 și în lupta pentru Unirea Principatelor Române, vor fi foarte

24. Șerban Papacostea, *Oltenia sub stăpînirea austriacă (1718—1739)*, București, 1971, p. 236. Episcopul Atanasie Mironescu, *op. cit.*, p. XXXVIII.

25. Episcopul Atanasie Mironescu, *op. cit.*, p. XXXIX; M. Popescu, *op. cit.*, p. 307. Dionisie Eccliesiarhul, *Cronograful Țării Românești*, cu o prefată de Dr. C. Nicolăescu Plopșor, Rimnicu Vilcea, 1934, p. 10; acest harnic cărturar semna uneori: «Dionisie Eccliesiarhul c. Episcopia Craiovei» (vezi Catalogul manuscriselor românești, București, 1967, p. 119); Constantin C. Giurescu și Dinu C. Giurescu, *Istoria Românilor*, București, 1971, p. 711; C. V. Obreja, *Lista banilor olteniei*, în «Arhivele Olteniei», an. II, (1923), nr. 8, p. 320. Ultimul mare ban care a stat la Craiova a fost Dumitrașcu Sturza. Primul caiacam este Alex. Sc. Ghica și ultimul Antioh Caragea.

26. Ioan C. Filitti, *Banii și caiacamii Craiovei*, p. 216—217; Idem, *Banatul Olteniei și Craioveștii*, p. 336—338.

importante pentru această Tară, multiplicindu-se astăzi prin atribuțiile, sporurile și aporturile industriale și universitare; în plus, Craiova va deveni și reședință statonnică a Arhiepiscopiei cu același nume, a Craiovei și a Mitropoliei Olteniei (vezi fig. 7 și 15), care are unități în subordine și în ținuturile din stînga Oltului.

*

Craiova străbună devenită la sfîrșitul secolului al XV-lea capitala Marii Bănilor, reședință de Divan mai tîrziu și dorită a fi capitala unui voievodat trainic, slujind pentru scurt timp și ca reședință domnească în secolul XVIII, și-a imprimat puternic numele asupra întregului teritoriu dintre Dunăre, Carpați și Olt.

Acest pămînt s-a numit în chip frecvent și chiar pînă aproape de zilele noastre: *Banatul Craiovei*²⁷. În același timp se mai folosea pentru acest teritoriu denumirea de «*Cele cinci județe ale Craiovei*»²⁸ (Dolj, Mehedinți, Gorj, Vilcea și Romanați). În anul 1519, cînd osîrdnicul diac Dragomir termina de scris un *Apostol* în Municipiul nostru, menționa la sfîrșit că a finit opera în «*Scaunul Craiovei*»²⁹. Pecețile vechi ale Craiovei, care cuprind de obicei de jur împrejur emblemele celor cinci județe și la mijloc o cetate cu o coroană deasupra (vezi fig. 3), au și inițialele-legendă: «*Cîrmuitorul Craiovei*»³⁰. În *Cronologia* smeritului Protosinghel Naum Rîmniceanu, meleagurile din dreapta Oltului sunt numite de regulă «*Părjile Craiovei*»³¹.

Foarte valoroasă pentru problema pe care o expunem este mențiunea italianului Franco Sivori, secretarul voievodului nostru Petru Cercel, care la sfîrșitul secolului al XVI-lea arată că pămîntul românesc dintre Dunăre, Olt și Carpați se numește «*Provincia Craiova*»³², și este guvernată de Marele Ban.

Dar cea mai explicită mărturie în această problemă, pe care o cunoaștem astăzi dintr-o carte veche românească a cărei prefață s-a des-

27. N. Bălcescu, *Opere*, vol. II, București, 1953, p. 27; *Dicționar geografic al județului Dolj*, București, 1896, p. 222. La începutul marii noastre Bănilor, cînd Craiova era proprietatea Craioveștilor, se folosea și denumirea de «Banatul de Jiu» (Ilie Minea, *Inceputurile marii bănil la Craiova*, p. 10–12; St. Ștefănescu, op. cit., p. 147–148).

28. Dumitracă Medelenceanul zice acestei țări: «Peste Olt», «Acele cinci județe», «Craiova cu cele cinci județe» (*Istoria evenimentelor din Orient cu preferință la Principatele Moldova și Valahia, din anii 1769–1774*), în «Analele Academiei Române», Seria II, tom. X, 1887–1888, Mem. Secț. Ist., București, 1889, p. 371, 400. Dionisie Eclesiarhul folosește denumirile: «aceste cinci județe ale Craiovei», «Tara de dinoace de Olt», iar pentru Banatul Timișoarei zicea «Tara Banatului».

29. Vezi Manuscrisul slav nr. 202 de la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, adus de la ctitoria Craioveștilor, mănăstirea Bistrița din Vilcea. La f. 175–176, manuscrisul are o însemnare în care copistul arată că «Această carte numită anume Praxiu a dăruit-o Iupan Preda (Craiovescu) în sfînta mănăstire numită Bistrița [...]. Si s-a sfîrșit această carte în luna octombrie a 26-a zi (Hramul Craiovei), anul 7028 (1519), sărbătoarea slăvitului mucenic Dimitrie, în scaunul Craiovei, sub protopopul Vlad Duhu (după P. P. Panaitescu, *Manuscisele slave din Biblioteca Academiei R.P.R.*, vol. I, București, 1959, p. 297).

30. Vezi fotografia unei asemenea peceți în «*Arhivele Craiovei*», an. VII (1928), nr. 35, p. 46.

31. *Cronologia evenimentelor din Țările Române, 1768–1812*, publicată de Constantin Erbiceanu, ca Anexa nr. 4 la lucrarea: *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei și a catedralei mitropolitane din Iași*, București, 1883, p. 501.

32. *Călători străini despre Țările Române*, vol. III, București, 1971, p. 14.

coperit și retipărit de curind, mărturie foarte importantă cu privire la una din frumoasele, fireștile și vechile denumiri³³ ale acestei provincii istorice românești, care arată direct importanța Craiovei, sărbătorită în chip solemn anul acesta cu prilejul împlinirii unor soroace fericite ale ei, ne-a lăsat umilul cărturar Grigore Rimnceanul³⁴ ierodiaconul de la

33. Acest pămînt românesc făcind parte de drept și de fapt din marea țară de la sudul Carpaților se cuprindea de multe ori, în documente și în alte mărturii istorice, în denumirea cunoscută de «Țara Românească», «Valahia», «Ungrovalahia», «Muntenia». Dar de foarte multe ori are și denumiri proprii. Una din aceste denumiri, în raport cu Valahia din stînga Oltului, este «Inferioris Valachiae» (cf. *Călători străini...*, vol. cit., p. 269) ; «Mica Valahie» (cf. K. Marx, *Insemnări despre români*, București, 1964, în mai multe pagini ; Zaharia Gărău, *Cîteva piese și monumente brincovenenești aflate în colecția Muzeului Olteniei și în Craiova*, în colecția de studii și comunicări istorice «Oltenia», Craiova, 1974, p. 110) ; «România Mică» (Pref. T. G. Bulat, *Mărturii documentare...*, p. 258) ; «Țara Românească cea Mică» («Curierul românesc», București, an. II, [1830], p. 5). Într-o hartă din prima jumătate a secolului al XIX-lea, Muntenia este numină «Valahia Mare», iar Oltenia de astăzi «Valahia Mică». și în alte părți, cind un stat omogen este subimpărțit în două sau mai multe provincii, una își asumă epitetul de mare și alta de mică. La 1848 era vorba să apară la Craiova un ziar intitulat «România Mică» (cf. Florea Firan, *Inceputul presei literare craiovene*, în culegerea de studii «Rezonanțe culturale olteniene», Craiova, 1971, p. 117). În vremea ocupației austriece dintre anii 1718–1733, Țara din dreapta Oltului se mai numește «Valahia austriacă», «Valahia imperială», «Chezariceasca Valahie», «Valahia Cisalutana» (cf. Corneliu Dima-Drăgan, *250 de ani de la apariția primei descrierii a Olteniei*, în «Rumuri», an. XI, nr. 7, 1974, p. 14 ; Șerban Papacostea, op. cit., în mai multe pagini), în vreme ce Muntenia este numită «Valahia Turcica» (cf. T. G. Bulat, *O hartă a Olteniei din timpul ocupației austriece*, în «Arhivele Olteniei», an. V (1926), nr. 25–26, p. 175). Într-un document se spunea că Ghiorghita a fost numit mare ban «al Tărilor de Jos» (cf. I. Minea, op. cit., p. 12). Dimitrie Cantemir zicea : «Stăpinirea țâncască», «Peste Olt», «De la Olt în colo» (în *Cronicul româno-moldo-vlahilor*, tom. II, Iași, 1336, p. 372 și 375). George Coșbuc folosea mai multe denumiri pentru acest pămînt : «Țara Basarabilor», «Țara Oltului», «Oltenia» (G. Coșbuc, *Din Țara Basarabilor*, ed. II, București, 1926, p. 61 și sl.).

Pentru această provincie istorică, astăzi s-a generalizat denumirea de Oltenia. Această denumire cuprinde geografie mai mult decât vechiul Banat al Craiovei, Țara Craiovei, întrucât se intinde și peste Țara Loviștei și puțin în stînga Oltului. Aceasta este și teritoriul eclesiastic de astăzi al Mitropoliei Olteniei. Denumirea vine de la rîul Olt, care mai dăduse numele unei țări dincolo de munți.

Mitrofan Grigoras numea provincia noastră : «Părțile de dincolo de Olt», «Părțile de lungă Olt», iar autorul anonim al *Letopisefului cantacuzinesc*, scrieră : «Peste Olt».

În hărțile vechi «Valahia» cuprinde atât Țara Românească toată, cît și Moldova. În altă parte, Moldova este numită Valahia Mare, iar Muntenia : Valahia Mică. Abia după pacea de la Passarowitz, cind Austria începe a stăpini partea de apus a Oltului, în hărți se vorbește de «Valachia Cisalutana», «Valachia Caesarea», spre a o deosebi de cea din stînga Oltului numită în același hărți «Valachia Trans-alutana», «Valachia Turcica». Pînă la începutul secolului al XVIII-lea (1718–1738), și pe urmă, pămîntul din dreapta Oltului n-a avut hărți proprii, «ci figura, în mod firesc, în cadrul hărților Tărilor Românești» (Ana-Toșa Tardianu, *Oltenia. Geografie istorică în hărțile secolului XVIII*, Editura «Serisul Românesc», Craiova, 1975, p. 12–13).

34. Grigorie Rimnceanu era deja în 1786 o personalitate bisericăscă bine cunoscută, un mare cărturar și un patriot luminat. El s-a ostenit anii îndelungăți la tiparnita Episcopiei de la Rimnic. La 1782, ierodiaconul Grigorie alcătuiește un scurt evînt pentru *Triodul* pe care l-a diortosit. Pe un an, diortosește paginile atribuite sfîntului Atanasie cel Mare, publicate sub titlul *Sinopsis*, însoțite și de un scurt evînt. În același an și în 1784 este menționat ca diortositor al cărții *Pilde filosoficești*, al *Acatistierului*, *Catavasierului*, *Ciastovului* și al *Cuvintelor Sf. Doroftei*. Tot atunci este diortositor al *Cuvintelor Sf. Teodor Studitul*, al *Psaltirii* și al *Sfintei Evangeliei*, pentru care scrie și un scurt evînt. În 1785 a diortosit *Penticostarul*. Grigore Rimnceanu, devenit ieromonah în 1787, diortosește un *Liturgier*, iar în 1792 diortosește și prefăceză, ca singhel, *Cazanile mitropolitului Varlaam*.

Episcopia Rîmnicului Craiovei, care a ajuns episcop al Argeșului (1823—1828), în «Predoslovia» alcătuită de el și tipărită la începutul *Antologhionului* apărut la Rîmnic în anul 1786 (vezi fig. 11 și 12). Cuviosul ierodiacon de la episcopia din Rîmnic vorbește aici despre unele realități care deja au intrat demult în uzul comun al vorbirii și numește acest pămînt direct «*Tara Craiovei*», după ce indirect spune același lucru, prin expresiile de mai multe ori repetate: «*Aceste cinci județe ale Craiovei*», «*Scaunul episcopiei Rîmnicului Craiovei*»³⁵.

*

Episcopul Filaret de la Rîmnic, trecind mitropolit la București, și smeritul Grigorie Rimnceanul, acum înălțat la treapta de arhimandrit, prefatează *Catavasierul* ce se tipărește la București în 1793. O bogată prefată, și poate ultima, ieșită din pana acestui mare înaintaș, însoțește *Triodul* tipărit la București în anul 1793. A fost apoi egumen la Vieroși, pe urmă dascăl la «Sfântul Sava», în București. A devenit episcop la Argeș în anul 1823, unde a tradus din grecește și a tipărit *Logica Sfântului Ioan Damaschin*. A păstorit la Argeș pînă în 1828, cind a trecut la cele veșnice.

Regretatul părinte Prof. Dr. Gheorghe I. Moisescu a prezentat o teză de licență în teologie avind drept subiect pe Grigore Rimnceanul. În anul 1957, D. Alexandru a publicat în revista noastră, «*Mitropolia Olteniei*», (an. IX, nr. 9—10, p. 615—633), un studiu bogat sub titlul: *O luminoasă figură de monah cărturar: Grigorie Rimnceanul*.

35. *Predoslovia* aceasta, atât de importantă, a fost foarte puțin cunoscută specialiștilor, pentru că în anul 1910, cind Ioan Bianu și Nerva Hodoș publicau volumul II din *Bibliografia românească veche*, (1716—1808), nu se mai cunoștea nici un exemplar din ediția acestui *Antologhion* tipărit la Rîmnic în 1786. În preajma anului 1930, Gh. Moisescu, viitor preot și profesor universitar de Istoria Bisericii Române, prezentă teza de licență în teologie cu titlul: «Viața și activitatea episcopului de Argeș, Grigorie Rimnceanul, (1823—1828)», a găsit în biserică satului natal Mânecliu—Pămineni (Prahova), unde era preot tatăl său, un exemplar din această ediție a *Antologhionului* de la Rîmnic și i-a făcut cuvenita descriere, reproducind în întregime și prefata în anexele lucrării (vezi teza, dactilograflată, nr. 142, existentă astăzi la Biblioteca Institutului teologic universitar din București, p. 12, 77 și 155—162).

În 1930, D. Fecriu, actualul Parinte Profesor de Patrologie și Ecumenism de la Institutul teologic din București, a studiat amănunțit și a publicat despre acest *Antologhion* un articol intitulat: *Contribuție la Bibliografia Românească Veche. Antologhionul de la Rîmnic din 1786*, în revista teologică «*Raze de lumină*», anul IV (1932), nr. 5, București, p. 220—226, unde retipărește și *Prefața Antologhionului*. Părintele Profesor Dumitru Fecriu a avut în față exemplarul de la Mânecliu—Pămineni, întrucât în *Bibliografia românească veche*, tom. IV, *Adăugiri și îndreptări*, publicată de Ion Bianu și Dan Simionescu, se spune la p. 99—100, că această tipăritură este descrisă sumar după comunicarea Părintelui D. Fecriu, care a avut în față un exemplar al *Antologhionului* de la Rîmnic, din Biblioteca bisericii din Mânecliu—Pămineni (vol. IV, B.R.V., București, 1944), exemplar care se menționează că există în Biblioteca Internațională teologică «Radu Vodă» din București, înregistrat sub nr. 2845. Acest exemplar avea începăt un număr de foi legate greșit. Astăzi nu-l-am găsit în Biblioteca Institutului teologic universitar din București. În schimb am găsit un exemplar păstrat în condiții foarte bune, înregistrat sub nr. III, 17.710, care provine, după o stampilă mai veche, de la «Casa Bisericii», unde a avut nr. 132 S.I.T.C.

De curând, Daniela Poenaru, după un exemplar mult deteriorat la sfîrșit, de la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, cota C.V.493, a descris această lucrare și a publicat Prefața în *Contribuții la Bibliografia românească veche*, tipărită la Tîrgoviște în anul 1973, p. 226—230. Pentru raritatea și frumusețea acestei Predoslovi, ne îngăduim să o reproduce în aceste pagini închinat Craiovei:

«Cuvîincios lucru mi să pare a fi o iubitule cătoriu, a nu pune supt tâcere atîtea haruri, cu care noi norodul rumânesc ne îndestulăm din cea neadormită purtare de grijă a celor de D(u)mnezeu puși preaſ(i)nății arăterei ai Valahiei, a căroră priveghiare, pentru buna sporire și înfrumusețare a beseacăi mireasii lui H(ris)to)s ce acum să slăveste și în grăful nostru iuste nestinsă. Si rîvna ce au sore odihna patrioților și spre umbrirea celor ce de zuduful necăjitoarelor întimplări sunt prigojni, iaste cu totul netăgăduită. Pentru că

Denumirea Municipiului Craiova s-a răspândit, s-a înrădăcinat și se păstrează cu vrednicie în afara granițelor sale municipale și prin denumirea organizației superioare bisericești care de la un timp a început, mai întii sporadic și pe urmă definitiv, să-și aibă reședința și toate

mulți dintre acești preasf(i)nți și înalți păstori, viața lor au cumpănat-o cu moartea în vremi de răzmiri. Au pricinuit apărare și milă turmei lor, norodului rumânesc al pământului Valahiei. Si printre-înșii de la prea înălțări noștri domni căstigă ertăciune mulți greșili, săraci și cei scirbiți îi au pre dinșii mingilare și a toată vîrstă, atât a neamurilor celor slăvite, cît și a celor de jos, sănătări de obște, folositorii în vremi de scirbă, imbogățitorii de cuvîntul lui D(u)mnezeu (eu care să hrănesc sufletele cele doritoare de viață vecinică) și dați cu totul spre bunu așezămîntul și împodobirea sf(i)ntelor besericilor cari după vremi stătură mari într-un rîvnă folosului patriei lor. Si unii dinr-aceștea nu-și crucează odihna, ci pre lîngă atîtea grecotăți ale ostenelelor eparhiei, au tălmăcît înșîi cît au putut din d(u)mnezeeștile cărți. Au descoperit atîtea izvoară de mursă d(u)hovnicească, adeacă, care cărți fiind mai naînte în limbă neștiută patrioților noștri, era ca niște fintini pecetluite, ei le deschisera cu limbă rumânească, iarăși alții aceleia ce de la cea dinaintea lor frați arhierei râmăseseră nesăvîrșite sau de tălmăcire sau tălmăcîte dară netrecute cu tipariul. Si prin stîmpă au înmulțit talantul, nu numai în eparhile lor, ci și printre-alte părți. Si nu lipsiră unii după alții a lăsa lucruri vrednice de vecinică pomenire, prin cea nepregetătoare nevoînță a lor, însă cu nearătarea prin scrisoare sau uitări cei mai mulți dinr-înșii. Si deabia auzi pomenindu-se căiiva, de cite un bâtrîn ce avea în zia de astăzi din vremile lor și pre alții astăzi prin puține predoslovi de cărți. Si intr-acest chipu numele și îspravile lor să uită prin lenevirea celor ce mișcă condeul limbii rumânești. Eu văz că atîtea cărți se deteră prin tipariu ca un har patrioților aceștii limbi și de atîtea ori, cit Valahia și Moldavia, Ardealul și alte eparhii au fost într-o toată mulțämirea, însă această mulțämire trebue a o împliti cineva prin condeiu. Si de au trecut alții cu vederea a nu înnoi aducerea aminte a celor mai vechi preasf(i)nți păstori, noi oare să lăsăm supt tacere și pre cei mai de curind, nu, ci pre căi să vestesc de oameni bâtrîni cinstiți, pre căi prin predoslovi de cărți sănătări scriși, și pre căi și stim și noi, avem datorie să-i arătăm, ca sudorile nevoînțelor lor să nu fie tăinuite, ci să se facă cunoscută rîvna ce au hrănit ei către folosul norodului rumânesc. Văzu că preasf(i)nțul mitropolit al Ungrovalahiei Kir Ștefan, cu multă rîvnă și cheltuielă au hărăzit limbii noastre prin tipariu *Pravila legii*, ce pînă în zilele sale nu era înțeleasă pămîntenilor noștri. Si după dînsul iarăși alții preasf(i)nți mitropolitii ne-au hărăzit alte cărți, unii altora urmînd, precum și în zilele noastre preasf(i)nțul și preavestitul păstoriu și stilul patriei rumânești, mitropolitul Ungrovalahiei Kir Grigorie, pomul de la carele răsărîră atîtea odrasile pline de roduri, zic atîtea vestiți ucenici, plini de invățătură d(u)hovnicească și politicească (carei printre-insul să puseră ca niște lumiini, pre scaunele păstoriei cuvîntătoarelor o) nu puțin folos arătă în neamul nostru, tălmăcindu-se prin osîrdia sa atîtea cărți de pe limbă ellinească pre limba rumânească; precum *Cartea Sf(i)ntului Simeon arhiepiscopul Tesalonicului și Cartea Sf(i)ntului Macarie Eghipitanul* și altele; lăsă Indoarea și întreirea altor cărți besericesti ce s-au prennotit prin rîvna prea sf(i)nți sale. Acest mare luminătoru părinte, chemat fiind la înalta și sf(i)nta poartă a împăratiei Moscalilor în vremea războiului ce au fost între dînsa și preaputernicul prag al împăratiei othomanicești la leatu 1670 s-au cinstit cu daruri împăratești. Si lesne poate a socoti cineva cît folos să fi făcut acest fericiți părinți Tărîi Rumânești. Nu voiu tăcea și pentru minunatul de oarecind episcop al Rimnicului *Craiovei*, Kir Damaskin, carele pentru înălțimea invățăturii lui, și pentru podoba voroavei limbii latinești și a altor feluri de limbi, s-au învrednicit de au fost chiemat la împăratiească cetate Vienna, și s-au cinstit de împăratul ce stăpinia atunci acolo, cu daruri din care și pînă acum se află semne la sf(i)nta episcopie. Acest prea ales dascăl și păstoriu, între alte cărți ce au scos de pre slovenie în limbă rumânească, au tălmăcît și această d(u)mnezeească carte ce se cheamă *Anthologhion*, însă cu schimbarea din ceste vremelnicice au lăsat-o nepusă la tipariu. Următ-au bine făcind Tărîi *Craiovei* și alii episcopi ai Rimnicului din cei vecini, dară pentru ca să nu lungesc vorba, voi alege numai pre bunul și asemenea dreptului Avraamu, pre prea sf(i)nțul păstoriu Kir Climent ce se trăgea după neam din satul Pietrarii; carele s-au cinstit de doi împărați, întii de împăratul nemîesc Carol al șaselea întru ale căruia zile s-au hirotonit, și cu dicret împăratesc s-au întăritu la leat 7237 (= 1729); iară a doua oară de sultan Mahmut Haan, fiul lui sultan Mustafa Haan împăratul othomanicesc. Pentru ca stăpinind nemîii aceste cinci județe ani 21 cind au fost la leatu 7246

organele de conducere în această străveche așezare românească numită Craiova. Sacra instituție care păstrează și astăzi numele Craiovei pe o rază teritorială mult întinsă (vezi fig. 4) s-a numit mai întii, temporar, *Episcopia Craiovei*, (de Dionisie Ecclesiarhul) iar astăzi, în chip statoric, este *Arhiepiscopia Craiovei*, numită Arhiepiscopie în raport cu Episcopia sufragană a Rimnicului și Argeșului. Arhiepiscopia Craiovei are în directă subordine toate parohiile din părțile Doljului, Mehedinților și Gorjului, iar Episcopia sufragană, cu care împreună formează Mitropolia Olteniei, are în subordine directă parohiile din părțile Vîlcei, Olt și Argeș. Si în vechime orașele reședință ale centrelor superioare bisericesti dădeau denumirea eparhiilor respective din aceste părți. La Craiova, faptul de însemnatate remarcabilă este că denumirea capitalei a dat și denumirea ţării, precum a dat ulterior și denumirea eparhiei.

La mijlocul secolului trecut, cind Sfintul Calinic Cernicanul (vezi fig. 13) a fost ales arhipăstor al acestor plaiuri, înscăunarea îndătinată s-a făcut la Craiova, și aici a stat un număr de ani, organizând și reor-

(= 1728) s-au scutat otomanii cu războiu asupra nemților și biruindu-i i-au scos din țara aceasta. Si atunci împreună cu orașul Rimnicul au ars și episcopia. Intru aceea lăstima a răzmirii, fugise și acest mai sus zis părinte Clement, însă înștiințindu-se că era să se facă robie și pierzare desăvîrșită turmei sale au ieșit intru întimpinarea oștilor otomanicești și tătărăști și închinindu-se mai marilor lor au potolit zarva și robia ce era să urmeze. Apoi petrecind printre dinșii doi ani, pînă cind s-au pus la orîndulală țara și cîinstindu-se și întărindu-se cu ferman impăratesc al sultanului ce am scris mai sus s-au întors la scaunul său, după ce au răscumpărat mulțime de robi. Si așezindu-se, au înoit zidurile episcopiei de iznoavă, au zidit biserici pre alocurea, au typărit cărți ce pînă atunci să afla numai tălmăcîte, încă de la părintele Damaschinu. Între carele au dat întii în stambă și această carte și aşa au lăsat în urma sa vecinăcă pomenire. După dînsul diadohul lui părintele Grigorie ce se trăgea de neam dintr-acest oraș Rimnicul, au urmat prennoind typărirea cărților și alte folosuri patriei sale făcind. Apoi ucenicul lui părintele Parthenie episcopul, nu mai puțin vrea să urmeze de nu s-ar fi întimplat turbarea greivelor războacă ce între Rosia și între puternica otomanicească poartă s-au scornit. Urma pristăviriilă acestui părinte trećind încă cițiva vremi la închieriarea ce au făcut moscalii cu otomanii s-au nălțat în scaunul episcopiei Rimnicului Craiovei, vrednicul de pomenire păstorul și daceal, Kyr Chesarie, unul din cei mai aleși ucenici ai prea sf(i)nției sale părintelui Grigorie mitropolitul Ungrovlahiei îndestulat întru învățătura limbii ellienești și latinești și a altora pre supt acestea; carele nu puțin folos pricinul patriei sale și în viață și după sfîrșit. Acesta pre lîngă alte cărți rumânești ce prennoi cu typariul, au tălmăcit cu a sa chlelțuală și au typărit șase luni dinu Mineiul cel mare. Apoi pristăvindu-se au primit cîrma păstoriei acestor cinci județe ale Craiovei cel împreună ucenicu, preasf(i)nțit și același intocma întru ștîința învățăturii ellienești și latinești, și a altora pre supt acestea, părintele nostru Kyr Filaret, la leat 1779, carele cu neschimbătă osîrdie și grea cheltuială, au tălmăcit și au tipărit și pre celelalte șase luni de s-au plinuit Mineiul. Lîngă acestea, pînă acum la leat 1786 au prennoit typărirea Cazaniilor și a Triodelor, și a Evangelheliilor și a Pentecostarelor, a Motiveneiilor și a Psaltirilor mari, a Ceasloavelor mari, a Catavasterelor și ale altor cărți mai mici.

Au tălmăcit de pre limba grecească *Innvățăturile Sf(i)ntului Theodor Studitul* și ale *Sf(i)ntului Dorothei* și le-au tipărit. Iată acum au înoit și typărirea aceștii cărți Anthologhionu. Si nu lipsește a împodobi pre neamul nostru cu atîtea d(u)mnezești haruri. Nu lipsește a înfrumuseța sf(i)nțe mânăstiri cu case și cu ziduri, nu dă foc odihnel sale mai mult decît folosul de obște. Si pre această purtare de grijă, cu care preasf(i)nțit creștetul său iaste incununat dintru înălțime de va tăgădui-o cineva greșaște, în vreme cind de cel mulți iaste propoveduit.

Al dreptei credinței voastre
prea plecat
Grigorie ierodiacon».

ganizind întreaga eparchie. În această epocă, numele Craiovei s-a răspândit foarte mult și prin organizația bisericească superioară, care se numea deja «Episcopia Craiovei», și uneori chiar «Arhiepiscopia Craiovei». Aceste denumiri au fost frecvent folosite de Sfântul Ierarh Calinic și în actele oficiale. Denumirea de Arhiepiscopia Craiovei a fost oficializată temporar³⁶, între anii 1939—1945, și o avem astăzi în chip definitiv³⁷, începînd cu noua și temeinica înființare și organizare a Arhiepiscopiei Craiovei din 1947 și din 1949, cînd a primit și titlul de Mitropolie³⁸, avînd ca sufragană Episcopia Rîmnicului și Argeșului.

*

Astfel vedem că mărita cetate a Craiovei de pe malul stîng al Jiu-lui, clădită în epoca tulbure a apariției popoarelor migratoare la noi între secolele VI—VIII, pe străvechile temelii ale Pelendavei geto-dacică, și cunoscută în istorie documentar — după ce putem săi astăzi —, începînd cu secolul XV, a devenit capitala acestei părți a pămîntului românesc dintre Carpați, Dunăre și Olt, și-a extins apoi denumirea, pentru o îndelungată perioadă de vreme, și asupra acestei părți a Țării și și-o păstrează și astăzi prin Arhiepiscopia Craiovei, care are atribuții administrative bisericești în Dolj, Mehedinți și Gorj.

Vivat, crescat, floreat Craiovenses !

36. Cîteva date despre această Arhiepiscopie se pot găsi, pentru anii de la început, în *Viața Bisericească în Oltenia*, Anuarul Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1941; Pr. Niculae Șerbănescu, *Episcopii Rimnicului*, în «Mitropolia Olteniei», anul XVI (1964), nr. 3—4, p. 210; Pr. D. Bâlăsa, *De la Mitropolia Severinului la Mitropolia Olteniei*, în «Mitropolia Olteniei», an. XXXII (1970), nr. 5—6, p. 351.

37. Vezi *Buletinul Arhiepiscopiei Craiovei*, anul I, Craiova, 1948, p. 1—12; Pr. D. Bâlăsa, *op. cit.*, p. 352.

38. Vezi revista «Biserica Ortodoxă Română», an. LXVII, nr. 3—4, București, 1949, p. 1—39; Pr. N. Șerbănescu, *op. cit.*, p. 210—211; Pr. N. Bâlă, *Inființarea Eparhiei Rimnicului și Argeșului și ridicarea Arhiepiscopiei Craiovei la treapta de Mitropolie*, în «Mitropolia Olteniei», an. XXIV (1972), nr. 11—12, p. 859—864.